

Bidrar Korona-krisepakkene til en rettferdig miljøomstilling?

Sommerstudie ved Forskningscenteret Include og Senter for utvikling og miljø
ved UiO

Include

Oda Fagerland

2021

Innholdsfortegnelse

1.0 Begrensninger og avgrensninger	1
2.0 Introduksjon	3
2.1 Miljø og rettferdighet	4
3.0 Sosial fordeling og rettferdighet: eksempler fra skeivfordeling, utbytte og svalbardpakkene	6
3.1 Skeivfordeling	6
3.2 Utbytte	8
3.2.1 Luftfartsbransjen (Norwegian)	9
3.3 Svalbardpakkene	11
3.4 Vurdering av offentlig pengebruk under korona	12
4.0 Olje- og gassnæringen	14
4.1 Krisepakken	14
4.2 Skattepakken	15
4.3 Oljepakkene og miljø	16
4.3.1 Havforskningsinstituttet	18
5.0 Ut av krisen	20
5.1 Krisepakkene og valgkamp	20
5.2 Avvikling av permitteringsordningen	22
5.3 Et økonomisk virus?	23
6.0 Avslutning	26
Kilder	28

1.0 Begrensninger og avgrensninger

Problemstillingen «Bidrar koronakrisepakke til en rettferdig miljøomstilling?» er svært omfattende og rapporten har derfor måtte foreta flere avgrensninger. Rapporten tar ikke for seg en detaljert oversikt over krisepakke. Den vil heller se på deler av krisebevilgningene og sette dem i sammenheng med den overordnede tematikken.

I forsøket på å dekke deler av problemstillingen utforsker rapporten krisepakke gjennom å se på konkrete koronatiltak og effektene av disse. Spørsmålet om sosial fordeling og rettferdighet går nærmere inn på hvordan enkelte tiltak har bidratt til en skeivfordeling mellom store og mindre bedrifter. Dette knyttes til politikken rundt utbytte, luftfartsbransjen (spesifikt tilfellet med Norwegian) og svalbardpakke. I forsøket på å få innblikk i hvordan krisepakke påvirker klima og miljø dekker rapporten krise- og skattepakke til olje- og gassnæringen. Utfordringer knyttet til regjeringens mål om norske arbeidsplasser, samt å sikre grønne løsninger gjennom oljepakke, eksemplifiseres gjennom Havforskningsinstituttets (HI) utbygging av et nytt skip.

Omtrent ett og et halvt år etter pandemien traff Norge startet regjeringen så vidt å avvikle krisetiltakene. Rapporten ser derfor på opphevingen av tiltaket rundt permitteringsordningen; et tiltak som vekket reaksjoner på både høyre- og venstresiden i norsk politikk. Eksempelet viser noen av de politiske skillelinjene, samt ulike ideer rundt hvordan krisen skulle håndteres, og hvem som skulle prioriteres. Etersom opphevelsen av enkelte krisetiltak sammenfalt med stortingsvalget 2021 har rapporten også sett det som verdifullt å belyse hvordan krisepakke har blitt brukt i valgkampen.

Rettferdighet er et bredt begrep som ikke enkelt lar seg definere. Rapporten lener seg derfor på normative forståelser av begrepet, lagt til grunn av politikere og andre folk som har uttalt seg i media i forbindelse med pandemien og krisepakke. Metodisk har rapporten gjort forsøk på å utforme en diskursanalyse, basert på kilder fra nettet og aviser. Dette inkluderer ulike nyhetskilder, rapporter og forskningsartikler.

Under utformingen av rapporten var forsøket på å komme i kontakt med ulike miljøorganisasjoner, næringslivsorganisasjoner og fagforbund ikke vellykket. Årsakene kan ha vært ferieavvikling. Rapporten tar derfor forbehold om at ikke alle stemmer er representert.

2.0 Introduksjon

I første halvdel av mars 2020 stengte Norge ned i forsøket på å hindre spredning av viruset Covid-19. Blant annet ble utdanningsinstitusjoner, skoler og barnehager stengt. Idretts- og kulturtilbud ble stanset. Virksomheter hvor tett fysisk kontakt er nødvendig, som blant annet frisører og serveringssteder, ble pålagt å stenge. Hjemmekontor ble sterkt oppfordret, og hele Norges befolkning ble anmodet om å unngå unødvendig reising. Helsepersonell med pasientbehandling ble pålagt forbud mot utenlandsreiser. Helseinstitusjoner ble ilagt streng besøkskontroll i forsøket på å skjerme gamle sårbare mot smitte (Klein, 2021). Som følge av nedstengningen stogget også økonomien i Norge.

I forsøket på å dempe de økonomiske og sosiale skadevirkningene av pandemien introduserte den norske regjeringen en rekke økonomiske tiltakspakker. Store summer gikk til det private. Konkurser, frykten for konkurs, sykefravær og stengte offentlige tilbud bidro til at Norge har brukt flere hundre milliarder kroner som følge av pandemien (Fjeldavli, 2020).

Koronarestriksjonene rammet enkelte bransjer hardere enn andre. Privat næringsliv var særlig utsatt og ble en sentral del av regjeringens økonomiske kompensasjonspakker, med den hensikt å sikre norsk næringsliv og arbeidsplasser. Kulturarrangører, reiseliv og luftfart var blant bransjene som ble hardest rammet av koronanedstengningen. Ved utgangen av 2020 var 200.000 personene arbeidsledige (FriFagbevegelse, 2020).

Koronapandemien har også vist seg å være syndemisk. En syndemisk pandemi er en som forsterker allerede eksisterende mønstre av sosial ulikhet i forhold som angår helse (Bambra, Riordan, Ford, & Matthews, 2020). Mye tyder på at folk med lav inntekt og folk med helseutfordringer har hatt større smitterisiko. Redusert tilgang til helsetjenester, inntektstap og sosial isolasjon som følge av koronapandemien kan argumenteres for å ha bidratt til å øke sosiale forskjeller i Norge. For sentrale og lokale myndigheter har det vært viktig å se til den sosiale fordelingen av død, sykdom og smitte for å forstå hvordan viruset har rammet det norske samfunn ulikt. Forskning antyder at folk med lav inntekt, en lavinntekts familiebakgrunn og kort eller ingen utdanning i større grad risikerte å bli permittert eller miste jobben (Eikemo, 2021). Enkelte yrkesgrupper som servitører, sjåførere og butikkansatte har vært utsatt for smitte i større grad enn dem som hadde mulighet for hjemmekontor. Boforhold, helse, kultur og språk har vært medvirkende og påvirket hvordan pandemien har rammet ulikt i Norge. Unge ble i større grad oppsagt eller permittert sammenlignet med eldre, det samme

gjelder innvandrere sett i forhold til norskfødte (LO Norge, 2021). Pandemien hadde, og har fremdeles, både økonomiske og sosiale konsekvenser for det norske samfunnet.

Koronapandemien har ikke bare varslet om en ulikhetskrise i Norge, men har også blitt spådd til å være en global ulikhetskrise. Økonomen Raghuram Rajan forklarer at fattige land mangler penger til både vaksiner og krisepakker, og Morgenbladet skriver at «Rike land styrer mot vekst og utjevning, mens fattige land sitter fast i krise og økende økonomiske forskjeller» (Reinertsen, 2021). I tillegg til å være en ulikhetskrise har pandemien også varslet om klimakrisen. Klimapolitikk er uløselig knyttet til andre store politiske problemstillinger, som blant annet økonomiske og sosiale forskjeller. I starten av krisetiltakene påpekte sosialantropolog Thomas Hylland Eriksen at krisen presenterte et mulighetsrom for politikere til å tenke annerledes rundt klimakrisen (Soltvedt, 2021). Også daglig leder for det internasjonale energiforbundet (IEA), Fatih Birol, oppfordret internasjonale organisasjoner og statlige ledere til å se mulighetene for å løse krisen gjennom å investere i grønn teknologi. Birol beskrev pandemien som en mulighet for grønn omstilling som kunne bidra til overgangen fra fossil til bærekraftig energi. I tillegg diskuteres det stadig hvordan klimapolitikk også må ta hensyn til internasjonal rettferdighet, og rettferdighet mellom generasjoner. Ideer om hva som er rettferdig og urettferdig er derfor aktuelt for diskusjonen rundt utviklingen av krisepakkene og en rettferdig miljøomstilling.

2.1 Miljø og rettferdighet

Hva som oppleves som rettferdig og urettferdig varierer ikke bare mellom folk, men også over tid og mellom ulike samfunn. Hva som er rettferdig vil derfor alltid være preget av de moralske føringen man legger til grunn i utgangspunktet. Ved bruk av begrepet «rettferdig» må man derfor være klar over dets normative utgangspunkt. Rettferdighet har også en relativistisk dimensjon ved at folk vektlegger ulike ting i ulike situasjoner når begrepet benyttes. Det er en utbredt ide at det norske samfunn har et moralsk ansvar når det gjelder å sørge for at vi har politiske løsninger som ikke fordeler goder og byrder ulikt (Berge, 2021). Fordelingsspørsmålet er også aktuelt når det gjelder den grønne omstillingen. Hvem som involveres i medvirkningsprosesser er sentralt i denne sammenheng. Norske politikere er enige om at overgangen til et grønnere samfunn må være rettferdig. Men hva som regnes som det mest rettferdige varierer, også i utviklingen av krisetiltakene.

Ved introduksjonen av den første krisepakken var partiene på Stortinget relativt samstemte. Uenighet på Stortinget viste seg imidlertid tydeligere i perioden rundt utviklingen av andre krisepakke. Høyere smittetall, økt antall døde og større økonomiske konsekvenser gjorde at koronasituasjonen var mer prekær. Stortinget ble blant annet enige om tiltak som skulle senke arbeidsgiveravgiften, bedre kompensasjonsordninger for kultursektoren og gi ekstra kompensasjonsstøtte til helsevesenet, Nav og kommuner.

Uenigheter om krisepakkeutviklingen på Stortinget viste seg gjennom at Rødt og MDG ytret bekymringer knyttet til sosiale avveininger utført i forbindelse med krisepakkeutviklingen (Kolseth, 2020). Det var også uenigheter rundt hvordan man best kunne bruke krisen til å omstille klima og miljø til det bedre. Bjørnar Moxnes (Rødt) kritiserte krisepakken for å ikke øke dagpengestøtten til arbeidsledige. Dagpenger til permitterte kulturaktører og studenter på lik linje med andre arbeidstakere ble heller ikke tatt hensyn til, mente Une Bastholm (MDG). Moxnes og Bastholm påstod at de ble holdt utenfor forhandlingene rundt utviklingen av den andre krisepakken, og omtalte prosessen som udemokratisk. Sammen med SV la Rødt og MDG i tillegg frem en rekke forslag som skulle bidra til å senke utslipp og forhindre nye investeringer i fossil energi. Forslagene ble fremmet med argumentet om å bidra til det grønne skiftet, samt å sikre rettferdig sosial fordeling. Dette fikk imidlertid ikke gjennomslag på Stortinget.

I NRK-serien «Sjukt mange spørsmål» sendt i forbindelse med stortingsvalget 2021 stilles de norske partilederne en rekke spørsmål. Et av spørsmålene som stilles til enkelte av politikerne er «fjerne miljøproblemet eller fjerne all fattigdom?». Partilederne Une Bastholm (MDG) og Guri Melbye (V) mente miljø er den største utfordringen, mens Sylvie Listhaug (Frp) og Bjørnar Moxnes (R) anser fattigdom som en viktigere kampsak. Spørsmålet om enten fjerne miljøproblemet eller fjerne all fattigdom er satt på spissen, men viser likevel hvor komplisert det er å samkjøre ideer om hva som bidrar til rettferdig fordeling og miljøomstilling. Svaret på spørsmålet kan også bidra til å avsløre partienes ideologiske grunnverdier.

3.0 Sosial fordeling og rettferdighet: eksempler fra skeivfordeling, utbytte og svalbardpakkene

Regjeringen holdt sin første pressekonferanse i forbindelse med Covid-19 i Norge 13.03.2020. Det felles budskapet fra den samlede regjeringen var at myndighetene skulle komme med målrettede tiltak for å hjelpe dem som rammes. Tre ulike typer tiltak ble arbeidet med i denne perioden: 1) strakstiltak for å unngå konkurser og oppsigelser, 2) konkrete tiltak for bransjer og bedrifter som er særlig hardt rammet, og næringslivet for øvrig, 3) brede tiltak for å opprettholde aktivitet i økonomien dersom det blir nødvendig. Strakstiltakene som ble lagt frem for Stortinget var på omtrent 6,5 milliarder kroner. Dette inkluderte utgiftsøkninger, skattereduksjoner- og forskyvninger, hele og reduserte flyplassavgifter.

Under pressekonferansen påpeker statsminister Erna Solberg at norsk velferd er tett knyttet opp til et konkurransedyktig næringsliv. Det var dermed viktig for regjeringen å støtte næringslivet for å sikre velferden når krisen er over. Dette argumentet ble brukt til å begrunne krisepakken. Problemer knyttet til sosial fordeling og rettferdighet ble ikke adressert direkte. Tiltakene som blir foreslått skulle imidlertid bidra til å dempe permitteringer, oppsigelser og konkurser, og handlet om å trygge norske arbeidsplasser og norsk næringsliv. Med andre ord ønsket regjeringen i denne fasen av pandemien å gjøre permitteringsordningene mer gunstige for bedriftene, for å hindre at oppsigelser ble det dominerende utfallet. Implisitt handlet pakkene om å hindre at folk urettmessig mistet jobbene sine samtidig som norsk økonomi sikres. I etterkant av tiltakene har det imidlertid vært stilt spørsmål rundt hvorvidt krisepengene var rettferdig fordelt, og om de kom både små og store bedrifter til gode.

3.1 Skeivfordeling

De økonomiske ordningene for koronakrisen var ment å dekke bedrifters fast og uunngåelige kostnader, dersom de kunne gi bevis for et inntektstap på mer enn 30 prosent som følge av pandemien. Om lag et år etter nedstengningen av Norge kom det fram at de 25 største støttemottakerne har mottatt omtrent 29 prosent av krisestøtten, noe som utgjør 2,3 milliarder kroner (Lysberg & Yttredal, 2021). Professor i makroøkonomi ved Universitetet i Oslo, Kjetil Storsletten, mener ordningen ikke er vellykket. Sammenlignet med 2019 var det færre

konkurser i 2020. Dette mener Storsletten er et tegn på at krisestøtten har vært for stor, og det tyder på at virkemidlene brukt har vært for lite presise og for sterke.

Professor i økonomi ved BI, Gisle James Natvik, sier seg enig meg Storsletten om at den økonomiske koronastøtten treffer for bredt. Han påpeker videre at koronakriseordningen ikke rettet seg mot bedrifter som ble tvunget til å stenge, ikke mot de som hadde vanskeligheter med å sikre seg i kapitalmarkedene, og heller ikke de som ville komme til å koste samfunnet noe dersom de gikk konkurs (Lysberg & Yttredal, 2021). Med andre ord hadde små bedrifter færre muligheter enn store bedrifter.

Et selskap som har mottatt store summer er Strawberry-konsernet eid av Petter Stordalen. Konsernet har mottatt på det meste 48,7 millioner kroner i krisestøtte i måneden (Yttredal, 2020). Koronasubsidier har også blitt utbetalt de månedene da Strawberry hadde store nok inntekter til å ikke motta koronastøtte. Dette gjorde konsernet gjennom å heller søke om krisepenger til underselskaper som gikk i minus. Stordalen har dermed blitt en av dem som har mottatt mest i koronastøtte. Dette står i kontrast til andre og mindre selskapers virkelighet.

Frisørsalongen Hårcompagniet ble pålagt å stenge i seks uker etter nedstengningen av Norge. Husleien på 33.000, samt innbetalinger til pensjonskassen, måtte betales til tross for at salongens ansatte kunne permitteres, opplyste daglig leder Maria Huus. Frisørsalongen gikk i både 2017 og 2018 ut med overskudd, men endte med tap i 2019 som følge av at Huus gikk ut i en seksmåneders lang svangerskapspermisjon. Dette medførte avslag fra skatteetaten på søknaden om koronakompensasjon for bedriften. Huus påpeker at dette ikke bare er en kamp som rammer hennes bedrift fordi den er liten, det rammer også hennes bedrift fordi hun er kvinne.

Økonomiprofessor Natvik påpeker at ordningen ikke gagnar bedriftene som har vanskeligheter med å forsikre seg i kapitalmarkedene. Store konserner som Strawberry har bedre muligheter for å bruke kapitalmarkedene til å redusere risiko gjennom å kjøpe og selge eiendeler. Store selskaper kan tas på børs og derfra selge deler av selskapet og igjen kjøpe aksjer i andre selskaper. Enkeltstående bedrifter har ikke samme mulighet. For mindre enkeltstående bedrifter er det ikke nødvendigvis et skille mellom personinntekt og kapitalinntekt, noe som gjør det vanskelig å bruke kapitalmarkedene til å forsikre seg selv, påpeker Natvik. Økonomiprofessoren setter spørsmålsteget ved at staten har lagt til rette for at

selskaper som har valgt å ikke forsikre seg i kapitalmarkedene kan motta forsikring av staten (Lysberg & Yttredal, 2021).

3.2 Utbytte

Pressekonferansen for andre krisepakke ble holdt 19. mars 2020. Det var enighet mellom partiene i regjeringen om at Nav, kommuner og sykehus skal sikres nok midler. Angående flyselskapene sluttet finanskomiteen seg til at det kuttet i landings- og seteavgifter. I denne perioden var det også diskusjoner rundt statlig lånegaranti for selskapene. Det ble også enighet om å kutte arbeidsgiveravgiften med fire prosentpoeng i et par måneder. Det var imidlertid ikke enighet i spørsmålet om utbytte.

Spørsmålet om det skulle være mulig å ta ut utbytte av krisepenge utbetalt til rammede bedrifter var omstridt blant partiene på Stortinget. Stortingspartiene var tredelt i dette spørsmålet. Sp og Ap gikk inn for en strammere regulering av utbyttepolitikken. Jonas Gahr Støre (Ap) mente det måtte stilles klare krav og vilkår for støtte til næringslivet. Bedrifter og aktører som mottok penger fra fellesskapet i krisetid må forplikte seg til å frastå mot utbytteutbetaling i årene 2020 og 2021, mente Ap-lederen (Johnsen, 2020). Rødt og SV gikk et skritt lenger og ønsket et forbud mot utbytte for selskap som mottok krisestøtte. Flertallet på Stortinget gikk imidlertid til FrP og regjeringen som avgjorde at det ikke skulle vedtas noen begrensninger når det gjaldt utbytte av krisepengene. Det var dermed ikke forbudt for bedrifter å ta ut utbytte (NRK Nyheter, 2020).

Under replikkordvekslingen i Stortinget sa finansminister Jan Tore Sanner (H) at når denne ordningen innføres «forventer vi også moderasjon» (Birkelund, 2020). Sanner sa det ikke er naturlig for staten å gå inn og regulere dette området, og at det derfor vil være viktig at de som sitter med ansvaret i bedriftene og bankene viser samfunnsansvar. Sanner mente altså at et utbytteforbud ikke var riktig. Han begrunnet dette med at utbytte kan være nødvendig for å investere i nye arbeidsplasser, samt betale skatter og avgifter (FriFagbevegelse, 2021). Arbeiderpartiets Hadia Tajik ytret seg uenig og mente det var viktig å regulere utbytte på bakgrunn av at man «kan ikke komme i en situasjon der underskudd blir fellesskapets ansvar, mens overskudd går til personlig berikelse». Denne debatten kan sies å markere de gamle politiske skillelinjene mellom partiene.

3.2.1 Luftfartsbransjen (Norwegian)

Flere tiltak ble gjennomført for å hjelpe flybransjen. Flypassasjeravgiften ble opphevet fra perioden 1. januar til 31. oktober 2020. Finansminister Jan Tore Sanner la her til at dette vil utgjøre et provenytap på 1,6 milliarder kroner i 2020 for den norske staten. Han gav dermed uttrykk for at staten ofret mye for å redde flybransjen. Videre ble luftfartsavgiftene fjernet fra og med 13. mars til og med 30. juni 2020. I 2019 ble det innbetalt 3,8 milliarder kroner i lufthavnavgifter, og Sanner understreket dermed også at tiltaket vil bidra til besparelser for flybransjen. Dette fremkom av regjeringens første krisepakke.

Andre krisepakke presenterte en lånegaranti til flyselskapene. Beløpet var på 6 milliarder kroner. Norwegian mottok 3 milliarder av disse pengene, gitt at selskapet ville redusere gjelden sin. Dagen etter andre krisepakke var introdusert la Norwegian frem opplysninger som viste at selskapet hadde omgjort en gjeld på 12,7 milliarder til egenkapital. De var dermed kvalifisert til å dra nytte av hele lånegarantien. Regjeringen krevde at selskaper som benyttet seg av lånegarantien ikke skulle bruke den til å betale utbytte til ledere. Det må her bemerkes at et krav ikke er et forbud. Som vedtatt på Stortinget var det ikke et forbud mot utbytteutbetaling, men heller et moralsk press fra finansministeren om at selskapene måtte være moderate og vise samfunnsansvar.

Utover høsten og vinteren 2020 opplyste regjeringen at de ikke ville gi ytterligere finansiell støtte til Norwegian. Samtidig gav Irland Norwegian konkursbeskyttelse på inntil fem måneder. I en børsmelding opplyste Norwegian kort tid etter at selskapet også hadde fått konkursbeskyttelse i Norge. 14. januar 2021 la Norwegian fram en redningsplan. Planen foreslo at antall fly ble redusert og at langdistanseruter skulle legges ned. Planen rammet også selskaper som Norwegian skyldte penger, inkludert kunder. Redningsplanen opplyste at kreditorer bare fikk tilbakebetalt 5 prosent av det originale gjeldsbeløpet (Lorch-Falch, 2021). Dermed ble Norwegians gjeld kuttet med ytterligere 20 milliarder kroner. I tillegg ville selskapet hente inn 4-5 milliarder nye penger. På ny gikk staten inn og tilbød flyselskapet 1,5 milliarder kroner i et hybridlån, forutsatt at de klarte å få inn et minstebeløp på 3 milliarder fra andre investorer. Redningsplanen lagt fram i midten av januar 2021 ble godkjent av Irske High Court 26. mars 2021, etterfulgt av Oslo Byfogdembete 12. april samme år.

Et nytt styre ble vedtatt i Norwegian tidlig juni 2021. Svein Harald Øygarden ble innstilt som ny sjef, og erstattet Niels Smedegaard. Smedegaard forlot styret sammen med Jaan Albrecht Binderberger og Vibeke Hammer. Senere samme måned besluttet styret å si opp toppsjef Jacob Schram. Geir Karlsen tok over sjefsposisjonen. Som en kompensasjon for å ha blitt værende i selskapet under den krevende koronasituasjonen mottok Jacob Schram og Geir Karlsen en bonus på 11 millioner kroner hver. Denne avtalen ble inngått av styret da Smedegaard var styreleder (Evensen, Gran Johnsen, Norum, Rønning, & Tollesrud, 2021).

Det har i tiden etter Norwegians økonomiske koronakompensasjoner dukket opp saker i media som viser at store selskaper som mottok statlig krisestøtte har utbetalt milliarder i utbytte til sine toppansatte. Norwegian betalte ut millionbonus til sine toppsjefer, til tross for at selskapet skyldte penger til en rekke kreditorer (Evensen, Gran Johnsen, Norum, Rønning, & Tollesrud, 2021). Taxiselskapet Tromsø Taxi er en av aktørene som har utestående beløp fra Norwegian. Før den såkalte omstrukturering ble iverksatt stod Norwegian i en gjeld på 200.000 kr til Tromsø Taxi. Pr. 25. juni 2021 har taxiselskapet ikke mottatt pengene. Norwegian hadde heller ikke tilbakebetalt de 51.000 kronene de skylder transportselskapet Aka Transport i Eidsvoll. Av hensyn til Norwegians egen redningsplan nevnt ovenfor, ville selskapene bare få utbetalt fem prosent av summen de opprinnelig hadde krav på.

Samtidig stod 34.000 av Norwegians kunder igjen ute full refusjon. Norwegian og SAS fremmet også forslaget om å slette bonuspoengene kundene hadde hos flyselskapene. Norwegian etterkom kravet fra Forbrukerrådet om å ikke fjerne kundenes bonuspoeng i perioden pandemien hindret folk å ta dem i bruk. Etter krisen har selskapet også kuttet i bemanningen gjennom permitteringer og oppsigelser. Norwegian satt igjen med om lag 600 medarbeidere som var yrkesaktive i utgangen av 2020 (FriFagbevegelse, 2020).

Det er ingen tvil om at Norwegian har slitt økonomisk under koronakrisen. Samtidig er det verdt å reagere på et selskap som slet med milliardunderskudd betalte millionbonus til toppansatte når de stod i gjeld til kreditorer, permitterte sine ansatte og reduserte refusjonen til sine kunder. Man kan spørre seg hvorvidt bonuspengene kunne blitt håndtert på en bedre måte. Millionbonusen er for øvrig opplyst å være brukt til sysselsetting eller betale skatter og avgifter, slik Sanner rettferdiggjorde regjeringens beslutning om å ikke innføre et forbud. Slik det ser ut har tilfellet med Norwegian delvis blitt et eksempel på det Hadia Tajik fryktet,

nemlig at overskudd gikk til enkeltaktører i privat næringsliv, mens underskuddet ble fellesskapets, altså mindre selskaper, kunder og ansatte, sitt ansvar.

FrP fikk gjennomslag for at de økonomiske støttepakken til næringslivet ble utdelt uten vilkår om utbytteforbud (Birkelund, 2020). LO og venstresidens forslag om å knytte vilkår til krisepakken til næringslivet ble ikke tatt til følge. Støttepakken utviste heller ingen forbud mot oppsigelser. I tilfeller hvor det viste seg at bedrifter ikke hadde bruk for krisestøtte likevel var det ikke innført regler eller krav om tilbakebetaling. Med tilskudd fra det offentlige har bedrifter dermed hatt mulighet til å permittere sine ansatte og samtidig betale utbytte til eierne (LO Norge, 2021), slik Norwegian gjorde. Kriseløsningene er med andre ord også politisk, og reflekterer de politiske verdiene til den sittende regjeringen. Enkelte avgjørelser falt imidlertid ikke fullt og helt under regjeringens mandat. Dette viste seg gjennom Svalbardpakken hvor Longyearbyens lokalstyre tok avgjørelser som rammet enkelte av selskapene i området.

3.3 Svalbardpakken

Regjeringen introduserte to Svalbardpakker. Den første pakken bestod av midlertidige tilskuddsordninger som skulle gå til omstilling, utvikling og gjenoppbygning av reiseliv på Svalbard. Longyearbyen lokalstyre kunne etter en forskrift fastsatt av Nærings- og fiskeridepartementet forvalte 25 millioner kroner. Utenlandske selskaper oppfylte ikke regjeringens krav om å søke og motta støtte. Unntak kunne imidlertid gjøres dersom selskapene støttet opp under tilskuddsordningens formål (Straumsnes & Brekke, 21). Den andre Svalbardpakken bestod av en kompensasjonsordning på 40 millioner til reiselivsnæringen. Forskrifter ble fastsatt av Justisdepartementet som gav Longyearbyen forvaltningsansvar for krisemidlene. Pakken presiserer at for å motta støtte må selskapene ha eiere med norsk statsborgerskap, eller være 34 prosent norskeid. Dersom selskapene hadde vært driftig på Svalbard i 10 år kunne det gjøres unntak.

Norges nordligste gartneri, Polar Permaculture Solutions AS, opplyser at de i første runde ikke mottok krisestøtte fordi eierne av selskapet var utenlandske. De har drevet gartneri på Svalbard i åtte år, og gartneriet ble stengt som følge av pandemien. Selskapet tjente ingen penger i perioden de holdt stengt. Grunnet unntaket som tilrettela for at formålsstøttende næring i området kunne søke krisepenger, mottok selskapet 800.000 kroner etter å ha sendt en søknad. Den generelle kompensasjonsordningen gav dem også tilskudd.

Selskapet fikk imidlertid ikke ytterligere økonomisk støtte og gikk konkurs som følge av nullinntekt. Eierne var heller ikke kvalifisert for støtte fra Nav ettersom de ikke er norske statsborgere. De mente det var urettferdig at de som har drevet selskap på Svalbard i åtte år, og betalt skatt til den norske stat, kommer dårligere ut enn nyoppstartede selskaper i området bare fordi de ikke er norske statsborgere (Straumsnes & Brekke, 21). Det var kravet om 34 prosent norsk eierskap introdusert av Svalbardpakke 2 som gjorde at selskapet ikke kom seg på beina igjen, hevder eierne av selskapet.

Nærings- og fiskeridepartementet opplyser at i den generelle kompensasjonsordningen var det ingen krav om norsk eierskap. Alle selskaper som er registrert i Brønnøysundregistrene er i utgangspunktet norske firma. Longyearbyen lokalstyre la imidlertid til en ekstra vurdering: om bedriftseiere hadde norsk eller utenlandsk statsborgerskap. Nærings sjef på Svalbard, Lennarth Kvernmo, sier at kravet om 34 prosent norsk eierskap hvilte på politiske prioriteringer og svalbardpolitiske hensyn. Det samme gjorde unntaket gitt til bedrifter med 10 års virksomhet på Svalbard. Leder i Svalbard lokalstyre opplyser at Svalbard står utenfor EØS-regelverket. De er dermed ikke del av fastlandsregimet og gjorde at tildelingskriteriene var annerledes.

3.4 Vurdering av offentlig pengebruk under korona

Riksrevisjonen la i mai 2021 ut to rapporter som gransket koronabevilgninger til Nav og myndighetenes økonomiske krisepakker. Fra rapportene fremkommer det at stortingsvedtak ble raskt iverksatt, og støtte ble utbetalt uten for store forsinkelser til søkerne av de ulike kompensasjonsordningen. De hardest rammede virksomhetene har ifølge riksrevisjonen blitt prioritert og treffsikkerheten i koronaordningene har vært gode. I tilfeller hvor grupper ble utsatt for uforholdsmessig ventetid ble det utført justeringer fortløpende.

Reglene tilsa imidlertid at for å motta støtte måtte inntektstapet være på minst 25.000 kr. Dette medførte at en rekke mindre aktører falt utenfor de økonomiske kompensasjonsordningene. Hardest rammet var virksomheter innen idrett og frivillighet (Lund & Rydje, 2021). Det var også en skjevhet i kompensasjonen gitt til næringslivet. Store selskaper mottok større beløp enn mindre foretak. Det påpekes at åtte bedrifter mottok 17 prosent av næringslivets totalbeløp, mens 30 prosent av pengene ble fordelt på 14

virksomheter. Riksrevisjonen understreker at det er naturlig at større virksomheter mottok store deler av kompensasjonsordningen. Det stilles likevel spørsmål ved at antall virksomheter som mottok de største krisepakken var såpass lav.

Enkelte av opposisjonspartiene på Stortinget har uttalt seg kritisk til krisepakken. SVs finanspolitiske talsperson Elisabeth Kaski trekker frem kulturfeltet som en gruppe som har lidd særlig av koronanedstengningen. Hun mener regjeringen har et ansvar for å hjelpe denne sektoren tilbake på bena igjen. Rigmor Aasrud, fungerende parlamentarisk nestleder i Arbeiderpartiet, påpeker at krisen har rammet skjevt. Hun viser til forskjellen i utbetalinger til store og små bedrifter, forsinkelser i utbetalinger og rammede enkeltpersoner. Aasrud mener kriseordningen har bidratt til å forsterke skjevheter i samfunnet. Gisle James Natvik, professor ved BI, påpeker imidlertid at rapporten ikke kan si noe om den økonomiske politikken ført under korona er vellykket eller mislykket.

4.0 Olje- og gassnæringen

4.1 Krisepakken

Som følge av covid-19 oppstod en nedbremsing i økonomien verden over, og etterspørselen etter olje stupte. Som en konsekvens av dette sank også prisene på olje. Flere land satt sin økonomi i pausemodus, samtidig som Saudi-Arabia økte sin oljeproduksjon. Tilbudet på olje økte, mens etterspørsel falt. Ved årsskifte 2020-2021 lå prisen på nordsjøolje på ca. 70 dollar pr. fat, men innen mars var den halvert. I slutten av april lå den så lavt som under 20 dollar.

Tredje krisepakke ble lagt fram fredag 27. mars. Statsministeren åpnet pressekonferansen med å påpeke at arbeidsledigheten i Norge på dette tidspunktet var det høyeste siden andre verdenskrig. Denne økonomiske krisepakken var rettet mot små og mellomstore bedrifter med tapt inntekt, og som samtidig hadde løpende faste utgifter. Stortinget ble blant annet enige om å bevilge 130 millioner til petroleumsforskning. Målet var å bidra til utviklingen av olje- og gassnæringen. I tillegg ble støtten til grønn skipsfart doblet fra 100 millioner til 200 millioner kroner. Pakken la også fram mål om å fjerne Co2-avgiften for industri i fire år fremover. Planen er at dette skal skje gjennom en gradvis opptrapping. I tillegg skulle innbetaling av særavgifter for drivstoffbransjen utsettes. Sylvi Listhaud (Frp) støttet forslagene, særlig tiltakene som sikret næringslivet og olje- og gassindustrien. Hun påpekte at dette er viktig for at folk skal ha arbeid også etter krisen. MDG kritiserte imidlertid regjeringen for å vedta krisepakker som forsterker miljøkrisen. MDG og Rødt fikk ikke være med i forhandlingene, opplyser NRK (Krekling, et al., 2020).

MDG påpekte at krisepakken skulle komme nordmenn og bedrifter som satt igjen uten penger til gode. Rødt ønsket heller ikke å støtte pakken. Begrunnelsen var at den gav for lite til industrien. Bjørnar Moxnes (R) savnet også et krav til huseiere om å senke leien til bedrifter som mottok krisestøtte. SV, som ble kritisert av MDG og Rødt for å stille seg bak krisepakken, mente pakken ikke er klimafiendtlig. SVs energipolitisk talsperson, Lars Haltbrekken, mente det for hans parti har vært avgjørende å sikre at pakkene har en god sosial profil samtidig som de bekjemper arbeidsledighet og klimakrisen. Haltbrekken hevdet at dette ble oppnådd under forhandlingene om tredje krisepakke. Han begrunnet dette med at de fikk

gjennomslag for karbonfangst- og lagring, grønn skipsfart og flytende havvind. Kuttene i Co2-avgiften ville bare gjelde for en begrenset del av utslippene, påstår han (Krekling, et al., 2020).

4.2 Skattepakken

I tillegg til krisepakken la finansminister Jan Tore Sanner fram forslag om midlertidige endringer i oljeskatten 30. april. Dette for å stimulere investeringer, argumenterte regjeringen. Regjeringen frigjorde 115 milliarder kroner til olje- og gassinvesteringer gjennom et forlik om midlertidig endring i oljebransjens skattesystem. Åtte milliarder kroner gikk angivelig til skattelette. Rødt og SV var partiene som ikke støttet vedtaket om regjeringens skattepakke.

Oljedirektoratet (OD) uttalte at årsaken til utviklingen av skattepakken til oljenæringen var frykt for prosjektverket, og at arbeidsplasser vil settes på spill. Innholdet i skattepakken la til rette for en midlertidig endring i reglene for avskrivning og friinntekt av investeringer. Skattepakkene gjorde at investeringer kan avskrives fullstendig i investeringsåret. Vanligvis gjøres dette over 6 år. Endringene skulle gjelde for alle investeringer i 2020 og 2021. I tillegg favner dette om investeringer gjort fram til produksjonsstart og prosjektutbyggingsplaner som blir lagt innen januar 2023 (Oljedirektoratet, 2021). Friinntekten som tidligere utgjorde 20,8 prosent av investeringene og måtte fordeles over 4 år ble som følge av krisepakken nå på 24 prosent, og kunne tas ut i investeringsåret. Friinntekt fungerer som en slags kompenserende rente fra staten til oljeselskapene (Alstadheim, 2020). Med andre ord gjorde skattepakken at selskapene fikk lavere skatt og fikk frigjort penger. I tillegg fikk selskapene omtrent 100 milliarder mer i likviditet.

OD opplyser at gjennom skattepakken gitt i forbindelse med nedgangen i oljeprisene kan man nå også få realisert mindre prosjekter. Det vil si at prosjekter som har gjort mindre funn av olje på norsk sokkel nå vil kunne gjennomføres. Uten skattepakken hadde dette trolig ikke blitt realisert og det ville vært forventet at mindre prosjekter ville vært utsatt. Enkelte prosjekter har også blitt framprioritet nettopp for å kunne dra nytte av den midlertidige skatteordningen (Oljedirektoratet, 2021). Inntrykket til OD er likevel at alle planlagte prosjekter, både små og større, ville blitt gjennomført på et eller annet tidspunkt, men at uten skattepakken ville dette tatt lenger tid. Til tross for dette er konklusjonen at krise- og

skattepakken har bidratt til å realisere flere oljeinvesteringer enn om pandemien ikke hadde inntruffet.

4.3 Oljepakkene og miljø

Regjeringen bevilget 3,6 milliarder norske kroner til en miljøpakke som del av tredje krisepakke. Målet med krisepakken var å skape nye og grønne arbeidsplasser, og å få ned klimagassutslipp. Pakken var så og si utelukkende rettet mot privat næringsliv, og da særlig innen grønn skipsfart, havvind, hydrogen, batteriteknologi og sirkulær økonomi. Klima- og miljøminister, Sveinung Rotevatn, opplyste imidlertid at det ikke foreligger noen detaljert plan over hvilken teknologi som skal få hvor mye, med unntak av enkelte av summene. Enova fikk 2 milliarder ekstra kroner for å forsterke teknologiutviklingssatsing i industrien og grønn omstilling. 1 milliard gikk til en ny ordning som kalles grønn plattform. Denne er til for at bedrifter kan søke støtte. Det resterende beløpet gikk til en rekke andre tiltak. Blant annet gikk 235 millioner til grønn skipsfart, 100 millioner til sirkulær økonomi, 50 millioner til støtteordningen Klimasats, 25 millioner til havvind og 20 millioner til Norwegian Energy Partners.

Betydningen olje- og gassnæringen har for norske arbeidsplasser og økonomi dannet mye av grunnlaget for at det ble forhandlet fram en skattepakke på siden av de andre krisepakkene. Det argumenteres også for at dette skal bidra til den grønne omstillingen. Dersom nedtrapping av oljesektoren blir for brå, vil Norge miste verdifull kompetanse som vil være viktig for en grønn omstilling, argumenterte regjeringen (Lorentzen, 2020). Det var regjeringspartiene Høyre, Kristelig Folkeparti, Venstre, Arbeiderpartiet, Fremskrittspartiet og Senterpartiet som ble enige om skattepakken til oljesektoren.

Etter krisepakkene ble levert til oljeindustrien fikk flere prosjekter på norsk sokkel grønt lys av oljeselskapene. Blant annet igangsette Aker BP HOD-utbyggingen og Equinor leverte planen for utbygging av elektrifisering av Sleipner og Gina Krog feltene. De to selskapene kom også til enighet om utbygging av Noaka-området i Nordsjøen. I tillegg har Equinor opplyst at de skal vurdere oppstart av rundt 20 prosjekter verdt omtrent 100 milliarder kroner de neste 2 årene. Skattepakken får trolig betydning for om prosjektene realiseres (Fjellberg & Myrset, 2020). Redaktør for Energi og Klima, Anders Bjartnes, tror ikke krisepakkene bidrar

til å raskere omstille den norske fossildrevne økonomien. Det er ingen logikk i at leverandørindustrien blir grønnere ved at oljeinvesteringene blir høyere, ifølge Bjertnes.

Regjeringen har fått kritikk for å blåse opp oljenæring; en næring man arbeider for at skal få en mindre rolle i årene som kommer. Enkelte påpeker at det som i utgangspunktet var å regne som et krisetiltak, har blitt til en langvarig stimulans for oljeinvesteringer (Alstadheim, 2020). Flere eksperter stiller seg tvilende til om større investeringer i oljenæringen vil bidra til å sette fart på miljøomstillingen. Selv om det er overlappende kompetanse mellom grønne teknologier (for eksempel havvind og karbonfangst) og olje og gass, ville det trolig vært bedre for miljøomstillingen å investere direkte i grønn teknologi og forskning på dette fremfor å stimulere nye oljeprosjekter (Fjellberg & Myrset, 2020). Organisasjonen Naturvernforbundet frykter at avtalene regjeringen har inngått er feilinvesteringer, og utsetter Norge for økt risiko når det gjelder å nå klimamål (Aas, 2020).

Norge har anslagsvis brukt 270 milliarder kroner på koronatiltak under pandemien. Vivid Economics publiserte en rapport juli 2021 som undersøker koronakrisens økonomiske implikasjoner i sammenheng med klimahandlinger (Vivid Economics, 2021). Rapportens funn viser at Norge er et av landene som kommer verst ut når det gjelder tiltak som forverrer klimakrisen. Knut Einar Rosedahl, leder for Teknisk beregningsutvalg for klima og professor ved handelshøgskolen NMBU, viser til at Norges lave plassering skyldes den mye omtalte oljeskattepakken. Rosedahl hevder at ved å stimulere til olje- og gassaktivitet faller Norge på listen, og havner bak land som Norge ikke vil sammenligne seg med klimapolitisk. Luftfartsbransjens økonomiske støttepakker ble gitt uten midlertidige avgiftstiltak og grønne betingelser. Det har også vært medvirkende i Norges lave plassering på indeksen.

Krise- og skattepakkene til olje- og gassektoren har bidratt til at Norge har blitt mer avhengig av fossil energi. Sveinung Rotevatn (V), klima- og miljøminister, innrømmer at det er utfordrende å argumentere for at mer penger til olje- og gassnæringen er klimavennlig. Han bekrefter videre at årsaken til Norges lave plassering på Vivid Economics indeks skyldes nettopp satsningen på stimulering av olje- og gassvirksomhet. Rotevatn og hans parti var kritiske til Stortingets skattepakke til oljenæringen. Dette gikk imidlertid ikke på bekostning av regjeringssamarbeidet (Dreyer, 2021). Med andre ord, fremfor å minske klimakrisen kan det argumenteres for at de økonomiske tiltakspakkene under Covid-19 i Norge har bidratt til å

forverre den. Det kan synes at målet om å redusere klimautslipp og å sikre norske arbeidsplasser har vært krevende i forhandlingene om krisepakken.

Petroleumsnæringen hadde i 2019 200.000 indirekte og direkte sysselsatte i Norge (Oljedirektoratet, Norsk Petroleum, 2021). Å sikre norske arbeidsplasser og å sørge for en grønn omstilling under koronakrisen har vært en krevende oppgave hvor interessene ofte kan være motstridende. Næringsminister Iselin Nybø (V) informerte at de i utviklingen av krisepakken lyttet til leverandørindustrien, næringslivet, fagbevegelsen og miljøorganisasjoner. Hun la også vekt på viktigheten av en grønn omstillingspakke for næringslivet. Ønsket var å skape flere jobber for norske statsborgere samtidig som klimagassutslipp kuttes. Regjeringens mål om at krisepakken skulle bidra til å skape norske arbeidsplasser, og samtidig fremme grønne løsninger, settes imidlertid på prøve i tilfellet hvor Havforskningsinstituttets koronakrisepenger gikk til utenlandske verft.

4.3.1 Havforskningsinstituttet

Hadia Tajik (Ap) tok til ordet i forbindelse med oljepakken. Hun påpekte at premisset for krise- og skattepakken til oljeindustrien var at den skal bidra til å skape flere norske arbeidsplasser langs kysten (Tollaksen, 2020), men det må ikke tas for gitt at selskaper som mottok penger fra oljekrisepakken ville skape jobber for den norske leverandørindustrien. Krisepakken måtte ifølge Ap-politikerne og Fellesforbundet bidra til å få gang i norske verft. Tajik understreket at oljeselskapene må utforme sine kontrakter slik at de vektlegger levedyktighet, norsk HMS-standarder og gir arbeid til lærlinger og fagarbeidere. Ansvar for å følge opp og påse at krisepengene kommer norsk leverandørindustri til gode vil ligge på alle partiene som dannet enighet om oljepakken.

Kravet om at koronakrisepengene skulle gå til norske arbeidsplasser ble imidlertid ikke overholdt i alle tilfeller. Havforskningsinstituttet (HI) mottok krisepenger til bygging av et nytt skip, men slik det fremkommer vil utbyggingen finne sted i Nederland. Opposisjonen på Stortinget reagerte sterkt på dette (forskning.no, 2020). 110 millioner kroner ble satt av til byggingen av HIs nye fartøy. Tiltaket var en del av verftspakken, og lå under overskriften «Tiltak for økt aktivitet og sysselsetting—få folk tilbake i jobb» i regjeringens proposisjon (Finansdepartementet, 2019-2020). Utbygging av skipet skulle også i utgangspunktet være en

del det grønne skiftet, men motoren som i utgangspunktet skulle være elektrisk vil byttet med en som er dieseldrevet. Det er flere politikere på Stortinget som reagerer på at krisepengene brukes til å skape aktivitet i andre land fremfor å stimulere til flere norske arbeidsplasser, og at skipet attpåtil ikke bidrar til grønn omstilling for industrien.

Geir Pollestad fra Senterpartiet påpeker, i likhet med Hadia Tajik (Ap), at krisepengene skulle brukes til å sikre norsk industri i krisetider (Haugan, 2021). I EØS sitt regelverk stilles det imidlertid krav om fri konkurranse. På den måten kan også utenlandske verft vinne anbud i Norge. Pollestad legger fram poenget om at EU selv la til rette for at land skal ha mulighet til å stimulere egen økonomisk aktivitet under koronakrisen. Til dette svarte Havforskningsdirektør, Sissel Rogne, at de undersøkte handlingsrommet. Blant annet viser Rogne til at instituttet fastsatt et krav om at pristilbud og budsjettering skulle være på norsk. Verftet Norske Fitjar mekaniske tapte imidlertid med sitt anbud på 141,7 millioner mot Nederlandske Holland Shipyards Groups anbud på 118,8 millioner kroner.

Lærdommen må her være at utviklingen av krisepakker i Norge må legge til rette for ivaretagelsen av internasjonale forhold, samtidig som slike anbud spisses opp mot norsk forhold, argumenterer Rogne. Hun kritiserer med andre ord regjeringens krisepakkeutviklingskompetanse. Energipolitisk talsmann i SV, Lars Halterbrekken, fremmer argumentet om at dersom skipet ble bygget i Norge kunne man tatt i bruk nullutslippsløsninger. Slik det fremkommer vil skipet få en dieselmotor og kan av den grunn ikke driftes i Norges verdensarvfjorder fra og med 2026 (Rapp, 2021).

Per W. Nieuwejaar, rederisjef i HI, sier at utgiftene måtte kuttes i skipsplanen. Dette er grunnen til at det blir benyttet diesel fremfor strøm eller hydrogen som drivstoff. Skipet blir imidlertid bygget slik at motoren produserer elektrisitet. Siden hydrogen, elektrisitet og gass fremdeles er i sin spede begynnelse innen skipsfart tror rederisjefen at dieselmotoren vil byttes ut med et grønnere alternativ når teknologien er ferdig utviklet. Han anslår at dette vil skje innen 12-15 år. Daglig leder for Maritim Forum, Ivar Engan, mener det er uheldig at et statlig nytt skip skal gå på diesel når Norge ligger så langt framme i teknologiutvikling av den maritime næringen. Det burde vært bevilget mer penger for å sikre at skipet gikk på grønn energi og ble bygget i Norge. Man kan diskutere hvorvidt det burde vært dannet en ekspertenhet for offentlige innkjøp i Norge. Eksempelet med HI og koronakrisestøtten viser at

det kunne vært hjelpsomt å ha en enhet med kompetanse på EØS-regler, juss og grønt regelverk (Rapp, 2021).

5.0 Ut av krisen

Koronakrisen i Norge har bidratt til å belyse de ulike politiske diskursene i Norge. Diskusjoner rundt fordeling av vaksiner og spørsmål knytte til prioritering av unge eller gamle, av friske eller syke, og av by og land har preget mediebildet. Hvem som har betalt den høyeste prisen for nedstengningen, sosialt og økonomisk, vil vise seg tydeligere i årene fremover. Samtidig kan man allerede se konturen av effektene av koronakrisetiltakene i Norge. Mange bedrifter ble pålagt å stenge, noe som førte til permittering av ansatte, og i enkelte tilfeller konkurser. Flere stod uten arbeid, og allerede i mars 2020 var det registrert 235.000 arbeidsledige hos NAV (Regjeringen, 2020). Målet for den økonomiske politikken i 2020 var å avverge langvarige økonomiske ringvirkninger, og i størst mulig grad dempe inntektstap for dem som mistet, eller ble permittert fra, jobben (Bjertnæs, et al., 2021).

5.1 Krisepakken og valgkamp

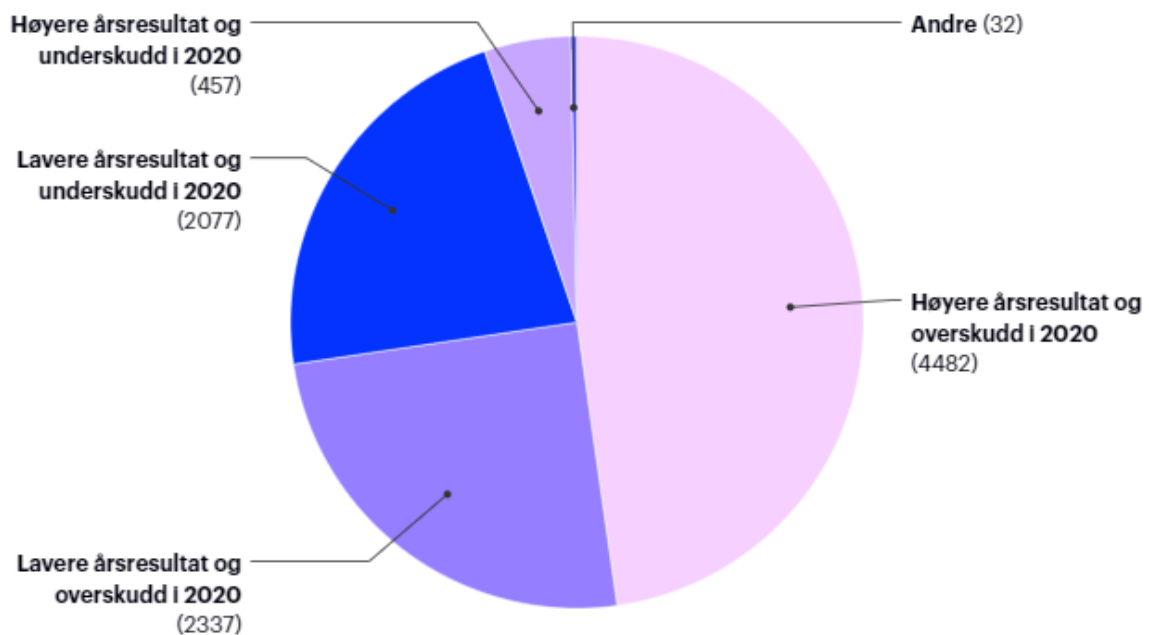
Ut mot høsten 2021 var smittetrenden synkende, og godt over halvparten av Norges befolkning er fullvaksinerte. En gradvis gjenåpningen av samfunnet sammenfalt altså med tidspunktet for stortingsvalget. Koronakrisen har i mange tilfeller minsket rommet for å tenke partipolitikk, men krisen gav også politikere mulighet til å tenke strategisk i forkant av valget.

Da koronakrisen traff Norge var det stort fokus på at dette var en felles dugnad som skulle være fri for partipolitisk spill. De kan imidlertid argumenteres for at de økonomiske krisepakken i forkant av stortingsvalget 2021 ble brukt som virkemiddel i valgkampen. Avisen Bergens Tidende skriver at Statsminister Erna Solberg og helseminister Bent Høie lot seg intervjuet for å erklære slutten av pandemien i tiden før stortingsvalget, til tross for at smittetrenden var raskt stigende i kommuner som Bergen. Avisen anklager Solberg og Høie for å gjøre valgkamp av gjenåpningen ved å prioritere gode nyheter fremfor å hjelpe vanskeligstilte kommuner i ukene før valget (Bergens Tidende, 2021).

Også opposisjonspartiene brukte korona og krisepakken til å sanke stemmer. Hadia Tajik (Ap) gav et løfte om at krisepakken skal granskes dersom partiet kommer i regjering etter

stortingsvalget i september 2021. Tajik refererte da i hovedsak til støtteordningene til norske bedrifter. Det har vist seg at halvparten av bedriftene som mottok krisepenger i 2020 gjorde det bedre økonomisk i 2020 enn i 2019. Krisepakken ble utviklet for å berge levedyktige bedrifter. Pakkene har imidlertid bidratt til at flere har hatt bedre omsetning og utbytte enn de ville hatt uten krisestøtte. Beregninger viser at av de 4939 selskapene som mottok kontantstøtte økte årsresultatet fra 2019 til 2020. I tillegg fikk 4241 mer økning i årsresultatet enn det de mottok i krisestøtte. Med andre ord ville disse selskapene gjort det bedre i 2020 enn 2019 også uten koronahjelpemidler fra staten (Kampevoll, Ro, Fraser, Wig, & Hopland, 2021).

Endring i årsresultat fra 2019 til 2020

Tall pr. 25.6.21

Grafikk: Fredrik Kampevoll • Kilde: Brønnøysundregistrene/Skatteetaten

PS: Tallene over er fra 25.06.21. Ikke alle bedriftene som har mottatt krisepenger har levert regnskap innen denne datoen. Det må derfor tas forbehold om at andelen bedrifter med økt overskudd fra 2019-2020 vil endres.

Tajik mener kontantstøtteordningens betingelser, innretning og pengetilskudd må granskes. Etter E24s beregninger kunne i overkant av en milliard støttepenger vært tilbakebetalt. Dette uten underskudd i bedriftene (Sagmoen, Fraser, Hopland, & Ro, 2021). Finansminister Jan

Tore Sanner (H) er enig med Tajik i at krisepakken må granskes, men minner om at Norge stod usikkert våren 2020. Han innrømmer at tid var en kritisk faktor. Behovet for fortgang i utviklingen av krisepakken kan med andre ord ha bidratt til en mindre kritisk vurdering av utfall og konsekvenser av statsstøtte til bedrifter, og da særlig oljenæringen.

5.2 Avvikling av permitteringsordningen

Som følge av koronakrisen økte mengden søknader om dagpenger drastisk. NAV og embetsverket har gjennom koronaperioden mottatt ros på bakgrunn av deres håndtering av koronakrisen. Implementeringen av Stortingets tiltak har gått relativt smertefritt, påpeker økonomiprofessor Gisle James Natvik (Lund & Rydje, 2021). Riksrevisjonen anerkjenner også Navs innsats rundt rask håndtering, men påpeker at saksbehandlingstiden for enkelte stønader var for langsom. Dette var i stor grad grunnet at Nav opererer med et datasystem som krevde manuell saksbehandling.

Regjeringen foreslo at permitteringsordningen avsluttes 1. oktober 2021. Den forhøyede dagpengesatsen ville som følge av dette også opphøre. Forslaget ble begrunnet med bakgrunn i at arbeidslivet var på vei til å stabiliseres rundt sensommer 2021. Regjeringen påpekte at tiltaket vil være viktige for at bedrifter skal ansette folk og ta tilbake permitterte. Per august 2021 var imidlertid arbeidsledigheten fremdeles høy. Samtidig argumenterer arbeids- og sosialminister, Torbjørn Røe Isaksen (H), at norsk økonomi bedres raskere enn antatt. Han legger til at regjeringen har vært åpen om at krisetiltakene under pandemien bare er midlertidige (Bodahl, 2021). NHO mener også langtidspermutteringer ikke vil være bra for hverken individet eller samfunnet. NHO minner om at endringen i lovverket ble gjort med forutsetning om at tiltakene var midlertidige. Det er viktig at permitterte ikke låses til en lang permitteringsperiode, det sier arbeidslivsdirektør i NHO, Nina Melsom (Bodahl, 2021).

Enkelte opposisjonspolitikere er imidlertid kritisk til denne løsningen, særlig med økningen i smitten høsten 2021. Det vakte sterke reaksjoner fra opposisjonspolitikere og fagforeninger da Røe Isaksen ikke foreslo løsninger for dem som rammes av at permitteringsordningen eventuelt ble avsluttet 1. oktober (Strand, Bergens Tidende, 2021). Audun Lysbakken (SV) mente at dersom sluttdatoen for koronaordningen er 1. oktober vil dette få følger for tusenvis av arbeidsledige og permitterte. Blant annet trakk han fram at det vil bli en gjeninnføring av ventedager på dagpenger. Retten til dagpenger ville også blitt reversert og kravet om at man

var minst 50 prosent permittert (i motsetning til 40 prosent slik det ble innført pandemiåret 2020) ville igjen vært gjeldende. Dagpengesatsen som har vært på 80 prosent av lønn på inntil 300.000 ville også falt tilbake til på 62,4 prosent (Bodahl, 2021). Peggy Hessen Følsvik, leder i LO, mener krisetiltakene ikke kan stanses før koronakrisen er over.

Lysbakken (SV) påstår at dette er å gamble med arbeidsfolk som risikerer å bli permittert. Han ba folk legge merke til at dagpenger kuttet og kravene skjerpes for permitterte, mens næringslivet fremdeles slipper unna krav. Rødt hevdet også at kutt i dagpenger vil medføre økonomiske konsekvenser. For eksempel vil dette for en permittert dagligvareansatt bety at utbetales 4460 kr mindre i oktober enn i september (Martinussen, 2021). Permitterte ved Gardermoen Lufthavn fryktet også at avviklingen av den særskilte permitteringsordningen kunne føre til en rekke oppsigelser (Birkelund, 2021). Nav advarte om at de trolig ville motta flere søknader om økonomisk sosialhjelp dersom koronaordningen ble avviklet 1. oktober (Mortensen, 2021). Lysbakken stilte seg også spørrende til at datoen for oppheving av permitteringsordningen, 1. oktober, var den samme datoen som det nye stortingsåret trer i kraft, i et valgår.

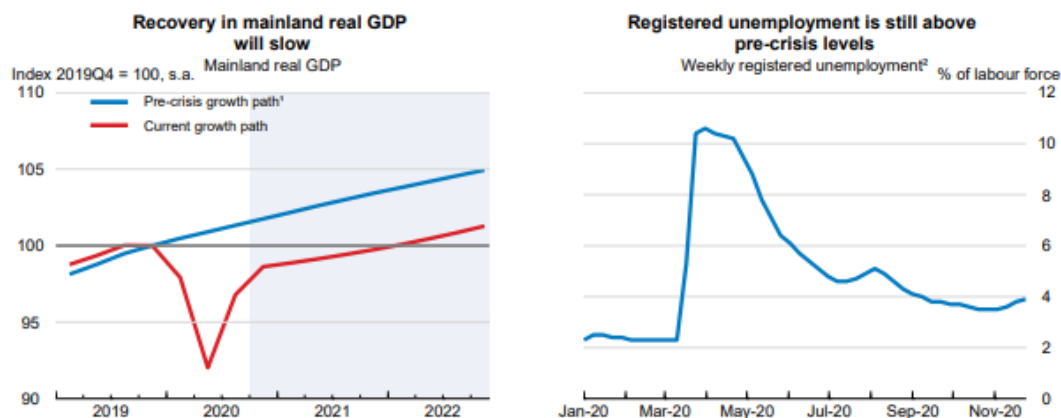
49.000 var permitterte med utgangen av juni 2021, og Røe Isaksen og regjeringen ble tvunget til å forlenge perioden for permisjon av en samlet opposisjon (Strand, 2021). Et stortingsflertall bestående av SV, Ap, MDG, Rødt, Sp og Frp var tydelige på at regjeringen måtte komme med en løsning. Kritikken mot regjeringens forslag om å oppheve permitteringsordningen bidro til at datoen ble flyttet en måned fram, til 1. november. Situasjonen viser at politikere tar ulike hensyn til hva som bør prioriteres under gjenåpningen. Røe Isaksen vektlegger de økonomiske kostnadene det har å videreføre permitteringsordningene, og opplyste at det vil koste en halv milliard kroner i måneden. LO-leder Følsvik var ikke fornøyd med at ordningen bare ble forlenget med en måned ettersom det ved utgangen av juni 2021 var 117.000 personer som mottok dagpenger (Strand, 2020).

5.3 Et økonomisk virus?

Hvordan vil pandemien påvirke norsk økonomi og sysselsetting fremover? Koronakrisen medførte en kraftig nedgang i norsk økonomi. Antall arbeidsledige og permitterte økte, og det er forventet arbeidsledigheten i Norden vil ligge på rundt 5 prosent ved utgangen av 2022. Det er 2-3 prosent høyere enn nivået i 2019 (OECD, 2020). Det er sannsynlig at det norske

arbeidsmarkedet vil være slakere de neste to årene, og arbeidsledigheten være høyere enn før krisen. Enkelte tjenestebansjer og grupper vil være ekstra utsatte. Blant annet er det forventet at veksten i arbeidsledighet vil ramme de samme gruppene som i stor grad ble permittert og mistet jobben med inntoget av pandemien, altså lavt utdannede og folk med usikre jobber. I disse gruppene er kvinner, innvandrere og ungdom overrepresentert (Ødegård, et al., 2020).

Norway

1. The pre-crisis growth path is based on the November 2019 OECD Economic Outlook projection, with linear extrapolation for 2022 based on trend growth in 2021.

2. The registered unemployment data includes temporary layoffs.

Source: OECD Economic Outlook 106 and 108 databases and Norwegian Labour and Welfare Administration (NAV).

StatLink 2 <https://doi.org/10.1787/888934219242>

OECD ECONOMIC OUTLOOK, VOLUME 2020 ISSUE 2: PRELIMINARY VERSION © OECD 2020

(OECD, 2020)

Det fremkommer også fra Nav at antallet arbeidssøkere sank med 65000 mellom mai og august 2021. I denne gruppen er majoriteten folk som Nav regnet med at *ikke* hadde behov for hjelp med å komme tilbake i arbeid. Nedgangen var med andre ord størst blant dem som hadde høy utdannelse eller ble permittert (Becker, 2021). Blant folk som Nav på forhånd trodde hadde behov for hjelp til arbeidssøking, det vil si langtidsledige, folk med innvandrerbakgrunn og lavt utdannede, er det svært få som har kommet seg tilbake i arbeid. Personer med innvandrerbakgrunn og folk med lav inntekt utgjør altså gruppene som har blitt hardest rammet av langtidsledighet etter koronakrisen. Også før krisen var folk i disse

kategoriene mer utsatt for å falle utenfor arbeidslivet. Etter korona utgjør personer i disse gruppene halvparten av alle langtidsledige arbeidstakere i Norge (Bratsberg, Markussen, Raaum, Røed, & Alstadsæter, 2021).

Økonomikommentator Cecilie Langum Becker påpeker at arbeidsledigheten per august 2021 har et høyere nivå enn under oljekrisen i 2016 og finanskrisen 2010. I både 2010 og 2016 var ledigheten på 5,2 prosent. I juli 2021 viste tall fra Nav en arbeidsledighet på 5,3 prosent. Det tilsvarer 150.000 personer uten jobb (Becker, 2021). Ifølge Nav vil omtrent 70.000 arbeidssøkere ha behov for spesiell oppfølging til å komme seg tilbake i jobb. Det vil i tiden fremover være kritisk å få folk tilbake i jobb, mener Becker. Tidligere kriser har vist at i tilfeller hvor folk mister jobben blir en tredjedel langtidsledige. Her er det igjen de med lav utdanning og usikre arbeidsforhold eller deltidsjobber som havner utpå.

Simen Markussen, seniorforsker ved Frischsenteret, påpeker at de sosiale forskjellene har blitt forsterket under pandemien. Bedrifter som har fått merke de økonomiske konsekvensene av pandemien har gått på sparebluss, noe som betyr at jobbmarkedet har blitt tøffere som følge av pandemien. Flere har oppdaget at bedriftene klarer seg med færre ansatte. De sosiale konsekvensene kan være at det blir mindre rom for folk som for eksempel har helseutfordringer i arbeidslivet. Dette er ikke bare kritisk for individet og den sosiale politikken i Norge, men også for velferdssystemet som er avhengig av at flest folk er i arbeid, og færrest mulig går på sosialstønad. I tiden framover vil en av myndighetenes viktigste jobber være å holde folk i arbeid. Særlig med tanke på faktorer som kostnader knyttet til eldrebølgen, økende folketrygdutgifter og minkende oljeinntekter (Becker, 2021).

6.0 Avslutning

Rapporten har belyst enkelte sider ved koronakrisepakken og sett dem i sammenheng med ideer knyttet til rettferdighet og miljøomstilling. Pandemien presenterte et mulighetsrom for å gjøre noe med de økende økonomiske forskjellene i Norge. Rapporten har forsøkt å ta tak i områder av pandemihåndteringen som viser at ideer om hva som er rettferdig varierer mellom partiene, samt at ulikhetene i Norge ikke nødvendigvis har blitt redusert. Flere eksperter og ledere tok også til orde for at pandemien var en gylden mulighet for å endre holdninger og politikk som gagnet klima og miljø, både globalt og nasjonalt. Som rapporten nevner gav norske myndigheter både krise- og skattepakker til olje- og gassindustrien. Dette var en av hovedårsakene til at Norge kom dårlig ut på Vivid Economic og WWFs rapport «Left out in the Cold: Covid-19 Green Stimulus and jobs in the Arctic». Tilfellet med Havforskningsinstituttets bygging av et nytt skip viser også hvordan tolkning av regelverk, økonomiske hensyn og internasjonale avtaler skaper hindringer for beslutninger som kan bidra til å omstille næringer som bidrar til høyt klimagassutslipp.

Etter riksrevisjonens vurderinger har de hardest rammede virksomhetene blitt prioritert og treffsikkerheten i koronaordningene har vært gode. Samtidig er det tydelig å se at regjeringen har prioritert de store bedriftene, inkludert oljenæringen, gjennom sine økonomiske kriseløsninger. Mange småbedrifter sliter, mens flere av de rikeste tjener like godt som før pandemien. I utgangen av 2020 hadde 1 milliard kroner blitt fordelt på fem selskaper. To av disse selskapene er notert på børsen og kunne hentet penger i aksjemarkedet uten problemer. De resterende tre selskapene er eid av milliardærer. Milliarder som ble fordelt på disse fem er like mye som 27.000 småbedrifter fikk til sammen. Riksrevisjonen og koronakommisjonen har bare sett på deler av pandemihåndteringen til Norges regjering. Oppslagene om utbytte til toppene i selskaper som Norwegian, økte årsresultater for flere bedrifter som mottok koronastøtte og misforholdet mellom midler fordelt mellom store og mindre bedrifter vitner om at krisestøtten i hovedsak har kommet kapitaleierne til gode. Forsker ved Samfunns- og næringslivsforskning ved NHH, Ole-Andre Næss, mener regjeringen kunne brukt koronasummene til å redusere denne ulikheten (Næss, 2020).

Spørsmålet nevnt under innledningen, om å fjerne miljøproblemet eller fjerne all fattigdom, må sees i sammenheng. Miljø og rettferdighet henger tett sammen; begge deler opererer innenfor samme system. Når det gjelder hvorvidt koronakrisepakken har bidratt til en

rettferdig miljøomstilling må det først spørres hvorvidt krisemidlene i det hele tatt har bidratt til å skape nevneverdige endringer i klimapolitikken. Regjeringen la fram en krisepakke for miljø; denne var på 3,6 milliarder sammenlignet med 115 millioner frigitte midler til oljesektoren. Koronakrisen kom brått på en uforberedt regjering, og selv klima- og miljøminister, Sveinung Rotevatn, stemte ikke imot skattepakken til oljenæringen. Har kravet om å sikre arbeidsplasser i oljesektoren, samt ikke gjøre overgangen fra fossil til bærekraftig energi for brå, gått på bekostning av miljøomstilling? Slik det ser ut etter koronakrisen ligger petroleumssektoren an til å utføre flere prosjekter enn før krisen inntraff, og koronapengefinansierte prosjekter som i utgangspunktet skulle ha en grønn profil, slik som Havforskningsinstituttets skipsbygging, er ikke garantert å bidra med grønne løsninger.

Kilder

- Aas, K. S. (2020, 06 08). *Naturvernforbundet*. Hentet fra -En gavepakke til olje- og gassnæringen: https://naturvernforbundet.no/energi/fossil_energi/en-gavepakke-til-olje-og-gassnaringen-article40554-117.html
- Alstadheim, K. B. (2020, 06 02). *Aftenposten*. Hentet fra Den svarte krisepakken blir stadig større: <https://www.aftenposten.no/meninger/kommentar/i/dOXEoJ/den-svarte-krisepakken-blir-stadig-stoerre-kjetil-b-alstadheim>
- Bambra, C., Riodan, R., Ford, J., & Matthews, F. (2020, 06 13). The Covid-19 pandemic and health inequalities. *Journal of Epidemiology and Community health*, ss. 964-968.
- Becker, C. L. (2021, 08 25). *Det er full gass i norsk økonomi. De svakeste risikerer å bli stående utenfor*. Hentet fra nrk.no: <https://www.nrk.no/ytring/det-er-full-gass-i-norsk-okonomi.-de-svakeste-risikerer-a-bli-staende-utenfor-1.15623540>
- Berge, E. (2021, 06 01). *Universitetet i Oslo*. Hentet fra Podcast: Kan en grønn omstilling bli rettferdig?: <https://www.uio.no/om/aktuelt/universitetsplassen/nyheter/2021/kan-en-gronn-omstilling.html>
- Bergens Tidende. (2021, 08 11). *Bergens Tidende*. Hentet fra Ikke gjør gjenåpningen av samfunnet til valgkamp: <https://www.bt.no/btmeneringer/leder/i/pWMGrj/ikke-gjoer-gjenaapningen-av-samfunnet-til-valgkamp>
- Birkelund, H. R. (2020, 03 19). *Krisepakken: Ikke flertakk på Stortinget for å begrense utbytte for selskaper som får støtte under krisa*. Hentet fra FriFagbevegelse.no: <https://frifagbevegelse.no/nyheter/krisepakken-ikke-flertall-pa-stortinget-for-a-begrense-utbytte-for-selskaper-som-far-stotte-under-krisa-6.158.688550.3794026582>
- Birkelund, H. R. (2021, 08 10). *Tone brøt dammen i gråt da hun ble permittert. Nå kan oppsigelsen være rett rundt hjørnet*. Hentet fra FriFagbevegelse.no: <https://frifagbevegelse.no/nyheter/tone-brot-sammen-i-grat-da-hun-ble-permittert-na-kan-oppsigelsen-vare-rett-rundt-hjornet-6.158.809510.92a3769b51>
- Bjertnæs, G., Brasch, T. v., Cappelen, Å., Holden, S., Holmøy, E., Slettebø, O., & Zhulanova, J. (2021, 04 14). *COVID-19, tapt verdiskaping og finanspolitikkenes rolle. Utredning for Koronakommisjonen*. Hentet fra Statistisk sentralbyrå:

- <https://www.regjeringen.no/contentassets/5d388acc92064389b2a4e1a449c5865e/no/sved/16bjertnas-mfl.-2021.pdf>
- Bodahl, A. (2021, 08 19). *Til høsten stopper regjeringen koronatiltak for ledige permitterte: - Kynisk og udemokratisk, sier Audun Lysbakken*. Hentet fra FriFagbevegelse.no: <https://frifagbevegelse.no/nyheter/til-hosten-stopper-regjeringen-koronatiltak-for-ledige-og-permitterte--kynisk-og-udemokratisk-sier-audun-lysbakken-6.158.811825.5e740bd9fd>
- Bratsberg, B., Markussen, S., Raaum, O., Røed, K., & Alstadsæter, A. (2021). *Sysselsettingsutviklingen 2020*. Oslo: Frischsenteret.
- Dreyer, V. C. (2021, 07 23). *Nettavisen*. Hentet fra Fersk rapport viser at Norge er en av verstingene når det kommer til tiltak som forverrer klimakrisen: <https://www.nettavisen.no/nyheter/fersk-rapport-viser-at-norge-er-en-av-verstingene-nar-det-kommer-til-tiltak-som-forverrer-klimakrisen/s/12-95-3424157664>
- Eikemo, T. A. (2021, 04 16). *Forskersonen*. Hentet fra <https://forskersonen.no/covid19-kronikk-meninger/pandemiens-klasseforskjeller-tap-av-inntekt-sosial-isolasjon-og-reduert-tilgang-til-helsetjenester/1842811>
- Evensen, E. H., Gran Johnsen, B. Z., Norum, H., Rønning, M., & Tollesrud, T. (2021, 06 25). *Kritiske Norwegian-kreditorer om millionbonus:- Tror det er betydelig skadelig for omdømmet*. Hentet fra nrk.no: <https://www.nrk.no/norge/kritiske-norwegian-kreditorer-om-millionbonus-1.15546777>
- Finansdepartementet. (2019-2020). *Prop. 127 S (2019-2020). Regjeringens strategi for økonomiske tiltak fremover- Norges vei ut av krisen*. Hentet fra regjeringen.no: <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/prop.-127-s-20192020/id2704404/?ch=5>
- Fjeldavli, A. (2020, 13 07). *Morgenbladet*. Hentet fra <https://www.morgenbladet.no/ideer/kronikk/2020/07/13/velkommen-til-risikosamfunnet/>
- Fjellberg, A., & Myrset, O. (2020, 06 19). - *Det er jo helt bakvendt!* Hentet fra e24.no: <https://e24.no/det-groenne-skiftet/i/0n5kE0/det-er-jo-helt-bakvendt>
- forskning.no. (2020, 03 05). *Norsk forskningsskip skal bygges for koronapenger- i Nederland*. Hentet fra forskning.no: <https://forskning.no/forskningsfinansiering->

forskningspolitikk-ntb/norsk-forskningsskip-skal-bygges-for-koronapenger--i-nederland/1824816

FriFagbevegelse. (2020, 12 02). *Dagsavisen*. Hentet fra

<https://www.dagsavisen.no/oslo/nyheter/2020/12/02/dette-er-bransjene-som-vil-slite-hardt-etter-koronaen/>

FriFagbevegelse. (2020, 11 10). *Norwegian permitterer ytterligere 1.600 ansatte- kun 600 ansatte igjen*. Hentet fra frifagbevegelse.no:

<https://frifagbevegelse.no/nyheter/norwegian-permitterer-ytterligere-1600-ansatte-kun-600-ansatte-igjen-6.158.744037.f084b02786>

FriFagbevegelse. (2021, 02 03). *Sanner avviser utbytteforbud*. Hentet fra frifagbevegelse.no:

<https://frifagbevegelse.no/nyheter/sanner-avviser-utbytteforbud-6.158.765319.f39c23f02d>

Haugan, B. (2021, 03 01). *Sp raser mot at norske coronamillioner havner i Nederland*. Hentet

fra E24.no: <https://e24.no/norsk-oekonomi/i/qAmW4o/sp-raser-mot-at-norske-coronamillioner-havner-i-nederland>

Johnsen, A. (2020, 03 17). *vg.no*. Hentet fra Ap vil nekte krisehjelp til bedrifter som utbetaler

utbytte og bonus: <https://www.vg.no/nyheter/innenriks/i/rAJJ58/ap-vil-nekte-krisehjelp-til-bedrifter-som-utbetaler-utbytte-og-bonus>

Kampevoll, F., Ro, H. M., Fraser, S., Wig, K., & Hopland, S. (2021, 07 13). *E24*. Hentet fra

Halvparten som fikk krisestøtte, gjorde det bedre i 2020 enn i 2019: - Har ingen positiv effekt for samfunnet: <https://e24.no/norsk-oekonomi/i/5692LX/halvparten-som-fikk-krisestoette-gjorde-det-bedre-i-2020-enn-i-2019-har-ingen-positiv-effekt-for-samfunnet>

Klein, J. (2021, 6 8). *Store medisinske leksikon*. Hentet fra https://sml.snl.no/koronavirus-pandemien_2020-2021

Kolseth, H. M. (2020, 03 19). *MDG og Raudt meiner dei vart utelukka frå forhandlingane i*

natt. Hentet fra nrk.no: <https://www.nrk.no/norge/mdg-og-raudt-meiner-dei-vart-utelukka-fra-forhandlingane-i-natt-1.14952060>

Krekling, D. V., Fossen, H. C., Kampevoll, F., Sølhusvik, F., Randen, A., & Skei, L. (2020, 03 31).

MDG mener den nye krisepakken forsterker miljøkrisa:- Gratulerer Frp. Hentet fra nrk.no: <https://www.nrk.no/norge/her-er-den-siste-krisepakken-1.14966880>

- LO Norge. (2021, 06 15). *Høring- NOU 2021: 6 Myndighetenes håndtering av koronapandemien*. Hentet fra lo.no:
<https://www.lo.no/contentassets/7eb19c1bdb294571ad755020fd21c8b2/horingssvar-fra-lo--nou-2021-6-myndighetenes-handtering-av-koronapandemien.pdf>
- Lorch-Falch, S. (2021, 03 11). *Selv Norwegians egne advokater vil tape millionbeløp på redningsplanen*. Hentet fra nrk.no: <https://www.nrk.no/norge/selv-norwegians-egne-advokater-vil-tape-millionbelop-pa-redningsplanen-1.15412340>
- Lorentzen, M. (2020, 04 30). *E24*. Hentet fra Regjeringen går med på skattepakke for oljenæringen: Kan frigi 100 milliarder kroner: <https://e24.no/olje-og-energi/i/GGRxrJ/regjeringen-gaar-med-paa-skattepakke-for-oljaeringen-kan-frigi-100-milliarder-kroner>
- Lund, K., & Rydje, M. (2021, 05 27). *Riksrevisjonen er kritiske til at de store fikk mest*. Hentet fra dn.no: <https://www.dn.no/politikk/korona/riksrevisjonen/politikk/riksrevisjonen-er-kritisk-til-at-de-store-fikk-mest/2-1-1016623>
- Lund, K., & Rydje, O. M. (2021, 05 27). *Riksrevisjonen er kritisk til at de store fikk mest*. Hentet fra Dagens Næringsliv:
<https://www.dn.no/politikk/korona/riksrevisjonen/politikk/riksrevisjonen-er-kritisk-til-at-de-store-fikk-mest/2-1-1016623>
- Lysberg, M., & Yttredal, H. (2021, 02 17). *Klassekampen*. Hentet fra Slegga er for stor:
<https://klassekampen.no/utgave/2021-02-17/slegga-er-for-stor>
- Martinussen, M. S. (2021, 06 09). *Rettferdig gjenåpning*. Hentet fra roedt.no:
<https://roedt.no/blogg/rettferdig-gjenapning>
- Mortensen, Y. (2021, 04 02). *Christine lever på 14.300 kroner i måneden: - Norge har råd til å gjøre dette på en bedre måte*. Hentet fra FriFagbevegelse.no:
<https://frifagbevegelse.no/nyheter/christine-lever-pa-14300-kroner-i-maneden--norge-har-rad-til-a-gjore-dette-pa-en-bedre-mate-6.158.777808.b52090acf5>
- NRK Nyheter. (2020, 03 19). *NRK Nyheter*. Hentet fra nrk.no:
<https://tv.nrk.no/serie/nyheter/202003/NNFA41005920/avspiller>
- Næss, O.-A. (2020, 12 08). *Dagens Næringsliv*. Hentet fra Innegg: Er koronastøtten rigget for de rike og mektige?:
<https://www.dn.no/innlegg/koronakrisen/koronadebatt/kompensasjonsordningen/i-innlegg-er-koronastotten-rigget-for-de-rike-og-mektige/2-1-925534>

- OECD. (2020). *OECD Economic Outlook, Volume 2020 Issue 2, preliminary version (December)*. Hentet fra https://www.politico.eu/wp-content/uploads/2020/12/01/EO108.PDFO_.pdf
- Oljedirektoratet. (2021, 07 08). *Norsk Petroleum*. Hentet fra Arbeidsplasser: <https://www.norskpetroleum.no/okonomi/arbeidsplasser/>
- Oljedirektoratet. (2021, 05 11). *Podcast: Effekten av skattepakken*. Hentet fra npd.no: <https://www.npd.no/fakta/nyheter/generelle-nyheter/2021/podcast-effekten-av-skattepakken/>
- Rapp, O. (2021, 03 05). *Får ikke forske i fjorder*. Hentet fra klassekampen.no: <https://klassekampen.no/utgave/2021-03-05/far-ikke-forske-i-fjorder>
- Regjeringen. (2020, 04 03). *Kraftig økning i antall permitterte og ledige*. Hentet fra regjeringen.no: <https://www.regjeringen.no/no/aktuelt/kraftig-okning-i-antall-permitterte-og-ledige/id2696567/>
- Reinertsen, M. B. (2021, 08 09). *Morgenbladet*. Hentet fra Økonomen som forutså finanskrisen, spår nå ulikhetskrise: <https://www.morgenbladet.no/aktuelt/2021/08/09/den-beromte-okonomen-som-forutsa-finanskrise-spar-na-ulikhetskrise/>
- Sagmoen, I., Fraser, S., Hopland, S., & Ro, H. M. (2021, 08 16). *E24*. Hentet fra Sanner svarer Tajik: - Det er lett å glemme hvilken enorm usikkerhet vi sto i våren 2020: <https://e24.no/naeringsliv/i/66PK30/sanner-svarer-tajik-det-er-lett-aa-glemme-hvilken-enorm-usikkerhet-vi-sto-i-vaaren-2020>
- Soltvedt, I. F. (2021, 01 06). *Forskning.no*. Hentet fra Korona har gjort nordmenn mer klimabevisste, men effekten kan bli kortvarig: <https://forskning.no/forbruk-klimanofima/korona-har-gjort-nordmenn-mer-klimabevisste-men-effekten-kan-bli-kortvarig/1790519>
- Strand, T. (2021, 09 03). *Bergens Tidende*. Hentet fra Ingen løsning for permitterte og langtidsledige. Tusenvis står i fare for å bli oppsagt i oktober: <https://www.bt.no/nyheter/innenriks/i/5GbQxb/ingen-loesning-for-permitterte-og-langtidsledige-tusenvis-staar-i-fare>
- Strand, T. (2021, 09 08). *Bergens Tidende*. Hentet fra Forlenger støtteordning for arbeidsledige og permitterte i én måned -- koster en halv milliard kroner:

<https://www.bt.no/nyheter/innenriks/i/Jx6koR/forlenger-stoetteordning-for-arbeidsledige-og-permitterte-i-en-maaned>

Straumsnes, M., & Brekke, A. T. (21, 08 03). *Fikk ikke krisestøtte fordi de er utenlandske statsborgere- nå er verdens nordligste gatneri konkurs*. Hentet fra nrk.no:

https://www.nrk.no/tromsogfinnmark/polar-permaculture-solutions-as-i-longyearbyen-pa-svalbard-begjaerer-seg-konkurs-pa-grunn-av-covid-19-1.15591983?fbclid=IwAR2kMUsFrt6MNGuXqn0COXgx0Byt7gS1DJopFDDQi9LcC_pMD4A8N6mnj1w

Tollaksen, T. (2020, 06 10). *Tajik om oljepakken - Nå forventer vi at det kommer jobber langs kysten*. Hentet fra E24.no: <https://e24.no/olje-og-energi/i/zGaE4v/tajik-om-oljepakken-naa-forventer-vi-at-det-kommer-jobber-langs-kysten>

Vivid Economics. (2021). *Greenness of Stimulus Index*. Storbritannia : Vivid Economics; Finance for Biodiversity Initiative.

Yttredal, H. (2020, 12 24). *Klassekampen*. Hentet fra Skreddersydd for de store: <https://klassekampen.no/utgave/2020-12-24/skreddersydd-for-de-store>

Ødegård, A., Dapi, B., Alsos, K., Dølvik, J., Fløtten, T., Kavli, H., & Tønder, A. H. (2020). *Fafo-rapport: Trender i arbeidslivs- og velferdspolitikken fram mot 2035*. Oslo: Fafo. Hentet fra <https://www.fafo.no/images/pub/2020/20767.pdf>